

Corona en de pensioenverplichtingen in uw jaarrekening

Ernst van Bruggen

Inleiding

Voor veel ondernemingen heeft Covid 19 (hierna: Corona) direct grote zichtbare gevolgen voor cash flow, omzet en resultaat. Een aantal gevolgen komt echter niet direct tot uitdrukking. Met name voorzieningen zullen pas in beeld komen, zodra de onderneming hierover een verantwoording zal moeten opstellen. Mogelijk is dat pas per eind van het jaar, maar veel ondernemingen, met name beursgenoteerde ondernemingen, zullen ten behoeve van hun kwartaal- of halfjaarrapportage al veel eerder een verantwoording moeten opstellen.

Dit artikel gaat in op de gevolgen voor beursgenoteerde ondernemingen van de Corona crisis voor de verantwoording van hun verplichtingen voor uitgestelde personeelsbeloningen. Meer in het bijzonder: op de gevolgen onder IAS19 voor ondernemingen met regelingen op basis van toegezegde aanspraken (Defined Benefit- ofwel DB-regelingen). Vergelijkbare gevolgen gelden voor ondernemingen die hun jaarrekening opstellen volgens de Amerikaanse verslaggevingsregels (ASC715).

IAS19 – Pensioenvoorzieningen zijn langetermijnvoorzieningen

Het langetermijnkarakter van DB-regelingen betekent dat een groot aantal veronderstellingen nodig is om de verplichting te kunnen bepalen. Verreweg de belangrijkste is de te gebruiken rekenrente (de discount rate). Maar ook andere veronderstellingen zijn van belang. Denk daarbij aan de (langetermijn)verwachting voor inflatie en toeslagverlening en de langetermijnverwachting voor salarisstijgingen. Voor de hand ligt ook om na te gaan welke demografische veronderstellingen door “Corona” geraakt worden. Wat betekent “Corona” voor de te verwachten sterfte, of voor het te verwachten personeelsverloop. Gaat

“Corona” bij u leiden tot een reorganisatie of tot een aanpassing van de regeling? De meeste regelingen in Nederland worden gedekt door een verzekering of door middelen in een pensioenfonds. Wat betekent dat? En wat betekent een eventueel uitstel van premiebetaling?

Hierna gaan wij in op de verschillende aspecten die een impact hebben op de verplichting die de onderneming op de balans verantwoordt. Wij geven per onderdeel aan of de onderneming de daling of stijging via de winst- en verliesrekening moet verantwoorden of direct in het eigen vermogen.

IMPACT VAN DE REKENRENTE OP DE PENSIOENVERPLICHTING

De voor IAS19 relevante rekenrente betreft de rente op hoogwaardige ondernemingsobligaties. In het algemeen wordt daarbij uitgegaan van ondernemingsobligaties met een AA-rating. De markt laat zien dat de rentes op ondernemingsobligaties vlak na het uitbreken van de crisis fors zijn gestegen. Voor ondernemingen is dat gunstig: bij een hogere rente zal de waarde van de pensioenverplichting immers dalen. Dit is een beduidend ander beeld dan wat we zien bij Nederlandse pensioenfondsen. De rente die Nederlandse pensioenfondsen gebruiken, is juist gedaald, waardoor pensioenfondsen juist hogere verplichtingen zullen moeten rapporteren. Inmiddels zien we dat de rentes terugveren: de rente op ondernemingsobligaties is tussen eind maart en eind mei weer iets gedaald, en de rente die pensioenfondsen gebruiken is weer iets gestegen.

De stand van de onder IAS19 te gebruiken rekenrentes is momenteel nog dusdanig hoger dan de stand per eind december 2019, dat naar verwachting sprake zal zijn van materieel lagere pensioenverplichtingen. Een belangrijk aandachtspunt bij het bepalen van de rente op ondernemingsobligaties betreft de rating. Het kan immers zijn dat de risico's van een onderneming of van een bepaalde ondernemingsobligatie (al dan niet door Corona) dermate veel hoger worden dat deze onderneming of deze ondernemingsobligatie zijn AA-rating kwijtraakt. Het zou dan niet langer terecht zijn om deze obligatie mee te nemen in het mandje dat ten grondslag ligt aan de rente voor AA-ondernemingsobligaties. Het wegvallen dient daarom tijdig gesignaleerd en in aanmerking te worden genomen.

Een daling van de balansverplichting door een stijging van de rekenrente komt bij pensioenregelingen niet tot uitdrukking in de winst- en verliesrekening, maar moet de onderneming via het eigen vermogen verantwoorden.

IMPACT VAN DE REKENRENTE OP DE VOOR PENSIOEN AANGEHOUDEN BELEGDE MIDDELEN

Ondernemingen dienen hun pensioenregeling buiten de eigen onderneming, bijvoorbeeld bij een verzekeraar of een pensioenfonds, onder te brengen. Tegenover de pensioenverplichting zal dus, buiten de onderneming, altijd sprake zijn van belegde middelen. Die belegde middelen kunnen betrekking hebben op aandelen en obligaties, maar kunnen ook bestaan uit een verzekeringscontract. Op de balans van de onderneming komt het saldo van de verplichtingen en de belegde middelen tot uitdrukking.

Een aantal ondernemingen heeft zijn pensioenregeling ondergebracht bij een ondernemingspensioenfonds. We zien dat door "Corona" de door het fonds in aandelen belegde middelen fors in waarde zijn gedaald. Ook bij bedrijfsobligaties zien we door de sterk gestegen "credit spread" een daling van de waarde. Bij overheidsobligaties is die daling minder sterk. Bij veel pensioenfonds staat tegenover deze daling dat waarde van de instrumenten die zij gebruiken voor renteafdekking juist fors is gestegen. De daling van het belegde vermogen bij pensioenfonds is dus aanzienlijk minder dan wat op grond van alleen aandelen en obligaties zou worden verwacht. Voor de ondernemingsbalans kan dit leiden tot een zeer forse daling van de te verantwoorden pensioenverplichting: Enerzijds immers een (vrij forse) daling van de waarde van de pensioenverplichting en anderzijds een gematigde daling (of mogelijk zelfs een stijging) van de totale waarde van de door het fonds belegde middelen.

Ondernemingen die hun pensioenregeling hebben ondergebracht bij een verzekeraar, dienen onder IAS19 de waarde van het verzekeringscontract te bepalen. Voor de waardering daarvan dienen zij uit te gaan van de IAS19 marktrente. Door de stijging van die rente (i.c. de rente op AA-ondernemingsobligaties) daalt die waarde. De waarde van het verzekeringscontract "veert dus mee" met de waarde van de IAS19 pensioenverplichting. Voor de ondernemingsbalans betekent dit een relatief beperkte daling van de te verantwoorden pensioenverplichting.

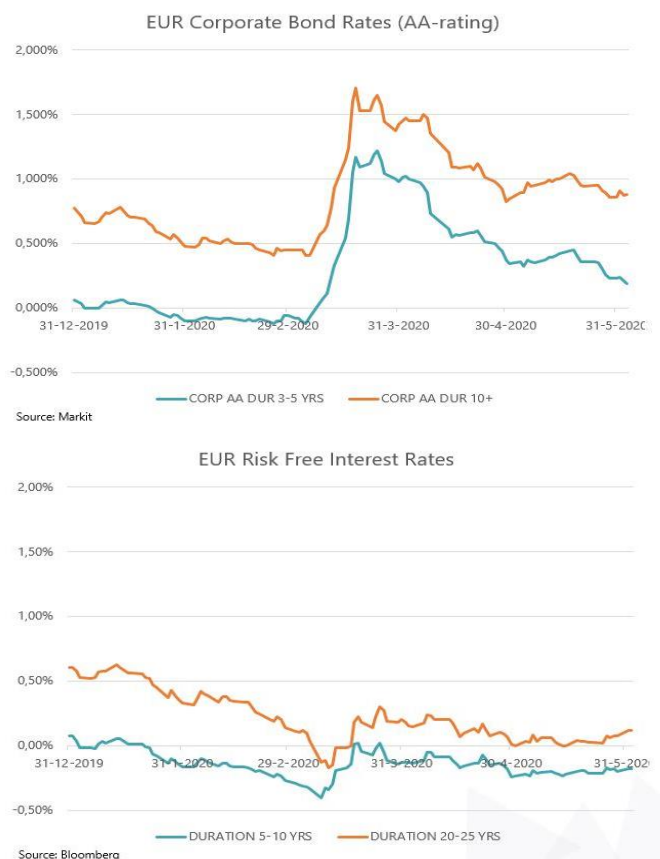
IMPACT OP DE ONDER IAS19 IN AANMERKING TE NEMEN TE VERWACHTEN TOESLAGVERLENING

Voor de meeste Nederlandse pensioenregelingen geldt een voorwaardelijke toeslagverlening, die ertoe strekt dat de voor de regeling beschikbare middelen (in het fonds, in het verzekeringscontract) en de daarop behaalde rendementen volledig zullen worden aangewend voor aanspraken. Bij een gelijkblijvende waarde van de beschikbare middelen kan dit betekenen dat een daling van de verplichtingen, als gevolg van een hogere rekenrente, mogelijk gecompenseerd zal worden door een stijging van de verplichtingen in verband met een mogelijk hogere toeslagverwachting. Het netto-effect op de balans van de onderneming is dan beperkt. Punt van aandacht in dit kader betreft de:

- ondernemingen met een eigen pensioenfonds, waarbij het pensioenfonds zijn renterisico afdekt. Het pensioenfonds zal daarbij uitgaan van de rente die het zelf gebruikt voor zijn verplichtingen. Deze rente ligt momenteel lager dan per eind december 2019. De afdekking kan dan hebben geleid tot een stijging van de waarde van de voor de regeling beschikbare middelen. Aan de orde zal dan moeten komen wat de gevolgen van die extra middelen zijn voor de in aanmerking te nemen toeslagparameter;
- ondernemingen met een verzekerde regeling, waarbij de aard van de regeling, de aard van de winstdeling of de aard van de kostenafrekening tot DB-verantwoording leiden. In het algemeen zullen voor de waardering van de verzekerde polissen dezelfde grondslagen (met name: rekenrente en sterfte) moeten worden gebruikt. De waarde van de polissen beweegt dus mee met de waarde van de verplichtingen. De impact van de mogelijk hogere rente zal naar verwachting beperkt zijn.

Ondernemingen met onvoorwaardelijke toeslagverlening (bijv. onvoorwaardelijke prijscompensatie of het onvoorwaardelijk volgen van de toeslagverlening door een bedrijfstakpensioenfonds) zullen nader moeten kijken naar wat "Corona" betekent voor de te verwachten inflatie respectievelijk voor de te verwachten toeslagverlening door het bedrijfstakpensioenfonds.

Een wijziging van de balansverplichting door een aanpassing van de te verwachten toeslagverlening komt bij pensioenregelingen niet tot uitdrukking in de winst- en verliesrekening.

WAT BETEKEN “CORONA” VOOR DE TE VERWACHTEN SALARISSTIJGINGEN

De impact op de te verwachten salarisstijgingen zal sterk afhangen van de bedrijfstak en van de mate waarin CAO's ruimte bieden voor salarisherzelingen. Bij sectoren die sterk getroffen zijn of zullen worden door Corona ligt het voor de hand dat op korte termijn sprake zal zijn van een beperktere salarisstijging, mogelijk zelfs een (al dan niet tijdelijke) salarisdaling. IAS19 richt zich echter op de lange termijn. Het kan zijn dat de onderneming, als gevolg van Corona, voor de komende paar jaar een aanzienlijk lagere veronderstellingen zou moeten opnemen omtrent de te verwachte salarisstijgingen, om deze daarna weer terug te laten komen op verwachtingen die meer aansluiten op de lange termijn. De door de onderneming te verantwoorden verplichting zou dalen.

Een wijziging van de balansverplichting door een aanpassing van de te verwachten salarisstijging komt bij pensioenregelingen niet tot uitdrukking in de winst- en verliesrekening.

WAT BETEKEN “CORONA” VOOR DE STERFTEVERWACHTINGEN?

Vooralsnog lijkt de markt (noch pensioenfondsen, noch ondernemingen) nog weinig reden te zien tot een aanpassing van de per eind december 2019 gebruikte veronderstelling. In september 2020 verwacht het Koninklijk Actuarieel Genootschap een update te geven van de sterfteverwachting. Naar verwachting zullen pensioenfondsen en ondernemingen die update te zijner tijd aangrijpen voor een eventuele herziening van de sterfteverwachtingen. Op dit moment is er nog geen zicht of dit leidt tot een stijging of een daling van de pensioenverplichtingen.

Een wijziging van de balansverplichting door een aanpassing van de te verwachten sterfte zou bij pensioenregelingen niet tot uitdrukking komen in de winst- en verliesrekening.

WAT BETEKEN “CORONA” VOOR DE VERWACHTINGEN OMTRENT TOEKOMSTIGE UITDIENSTTREDDINGEN?

Voor pensioenregelingen is de impact van de ontslagkansen in de Nederlandse context (met DB-regelingen op basis van middelloon) beperkt. Deze impact (een beperkte daling) komt niet tot uitdrukking in de winst- en verliesrekening.

Voor jubileumregelingen en andere “non-activiteitsregelingen” kan een hoger personeelsverloop ertoe leiden dat naar verwachting aan veel minder mensen een uitkering zal moeten worden gedaan. Een hoger verondersteld ontslag zou dan tot een lagere door de onderneming te verantwoorden verplichting leiden. Bij jubileumregelingen komt deze daling wel tot uitdrukking in de winst- en verliesrekening.

WAT BETEKEN “CORONA” VOOR DE ONDERNEMING? WAT BETEKEN EEN EVENTUELE REORGANISATIE?

Het kan zijn dat “Corona” ertoe leidt dat een onderneming een reorganisatie van zijn personeelsbestand zal moeten doorvoeren. Bij een reorganisatie zal een (forse) daling kunnen optreden van het personeel op wie de pensioenregeling van toepassing is. In de regel betekent dit dat

pensioenverplichtingen vervallen die anders door toekomstige opbouw zouden ontstaan. De door de onderneming te verantwoorden verplichting daalt. De onderneming zal (onder IAS19) deze daling geheel in de winst- en verliesrekening moeten verantwoorden. Onder de Amerikaanse ASC715 is niet zonder meer duidelijk of de vrijval van de verplichting een impact heeft op de winst- en verliesrekening.

Het verdient aanbeveling om voornemens tot een reorganisatie tijdig voor te leggen aan uw accountant en uw actuaire, zodat zij hier bij de tussentijdse rapportage rekening mee kunnen houden. Van belang in het kader van IAS19 is dat een onderneming de impact van een reorganisatie moet verwerken op het moment van de overeenstemming tussen de werkgever en de werknemers en dat de onderneming vanaf dat moment de pensioenlast moet bepalen met de veronderstellingen die zijn gebruikt voor het bepalen van deze impact. Mogelijk dat hierdoor voor de rest van het jaar niet alleen een lagere pensioenlast geldt in verband met de lagere participatie aan de regeling, maar ook een lagere pensioenlast in verband met de, mogelijk, hogere rekenrente.

WAT BETEKEN “CORONA” VOOR INHOUD VAN DE PENSIOENREGELING? WORDT DEZE AANGEPAST?

Het kan zijn dat “Corona” ertoe leidt dat een onderneming zijn regeling aanpast. Een voorbeeld daarvan is een tijdelijke opschorting van de pensioenopbouw of anderszins een versoering van de regeling. De onderneming dient de gevolgen van een aanpassing van de regeling in de winst- en verliesrekening tot uitdrukking te brengen.

Ook hier verdient het aanbeveling om voornemens tot aanpassing van de regeling tijdig voor te leggen aan uw accountant en uw actuaire, zodat zij hier bij de tussentijdse rapportage rekening mee kunnen houden. Ook hier geldt dat, onder IAS19, de pensioenlast over de rest van het jaar bepaald moet worden op basis van de veronderstellingen die gelden op het moment waarop overeenstemming over de aanpassing is bereikt.

WAT BETEKEN EEN EVENTUELE UITSTEL VAN DE PREMIEBIJDRAGE?

Uitstel van de premiebijdrage heeft onder IAS19 / ASC715 geen bijzondere betekenis voor de pensioenlast en de pensioenverplichting in de jaarrekening, mits dit uitstel geen gevolgen heeft voor de pensioentoezegging. Ervan uitgaande dat het later betalen van de premie zonder consequenties blijft voor de toezegging, betekent het later (na balansdatum) betalen van de premie niet veel meer dan een verhoging van de balansverplichting voor hetzelfde bedrag.

Conclusies

Als gevolg van “Corona” kan sprake zijn van een forse aanpassing van de veronderstellingen die ten grondslag liggen aan de berekening van de pensioenverplichting op uw ondernemingsbalans. Naar verwachting zal een herziening van deze veronderstellingen leiden tot een (mogelijk forse) daling van te verantwoorden pensioenverplichting. Deze daling zal de onderneming, buiten de winst- en verliesrekening om, direct in het eigen vermogen moeten verantwoorden.

Een aanpassing van de veronderstellingen zal naar verwachting ook leiden tot een daling van de verplichting voor overige uitgestelde beloningen. Die daling komt wel geheel tot uitdrukking in de winst- en verliesrekening.

Mogelijk dat de situatie zodanig is dat de onderneming tot overeenstemming met zijn werknemers (ondernemingsraad) zal moeten komen over een reorganisatie of een aanpassing van de regeling. Mocht dit aan de orde zijn, dan moet de onderneming de gevolgen voor de op zijn balans te verantwoorden pensioenverplichting verwerken in de winst- en verliesrekening.

“Corona” heeft geleid tot zeer gewijzigde marktomstandigheden, met naar verwachting een forse impact op de door de onderneming te treffen voorzieningen voor personeelsbeloningen. Ondernemingen die kwartaal- of halfjaarrapportages publiceren zullen dit, met hulp van hun accountant en actuariel adviseur, al in die tussentijdse rapportages tot uitdrukking moeten brengen. Wachten tot het boekjaar voorbij is, is geen optie.

Milliman is among the world's largest providers of actuarial and related products and services. The firm has consulting practices in life insurance and financial services, property & casualty insurance, healthcare, and employee benefits. Founded in 1947, Milliman is an independent firm with offices in major cities around the globe.

[milliman.com](https://www.milliman.com)

CONTACT

Ernst van Bruggen
ernst.vanbruggen@milliman.com

© 2020 Milliman, Inc. All Rights Reserved. The materials in this document represent the opinion of the authors and are not representative of the views of Milliman, Inc. Milliman does not certify the information, nor does it guarantee the accuracy and completeness of such information. Use of such information is voluntary and should not be relied upon unless an independent review of its accuracy and completeness has been performed. Materials may not be reproduced without the express consent of Milliman.